

Broj LI / 2019

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

RAZMIŠLJANJA IZ POZNANJA – O (NE)MOGUĆOJ ENERGETSKOJ POLITICI

TEMA BROJA STR. 3–4

Poznań 2019

Western Balkans Summit

INTERVJU STR. 5–6

Kim Lahdervita, ambasador Finske

KOLUMNA STR. 9–10

Pogled u Poljsku – Recept za ekonomski uspeh

U FOKUSU STR. 7–8

Promene unutar Evropske unije – Da li se čuje glas građana u Briselu?

AKTUELNO STR. 11–12

Šesti samit Evropska unija – Zapadni Balkan –
Šta je dogovoreno u Poznanju?

12. jun	Delegacija Direktorata za politiku susedstva i pregovore o proširenju posetila Srbiju Delegacija Direktorata za politiku susedstva i pregovore o proširenju (DG NEAR) Evropske komisije posetila je Srbiju 12. juna 2019. godine i tom prilikom sastala se s predstavnicima Ministarstva za evropske integracije. Kako je šefica Odseka za Srbiju Ketrin Vent navela, cilj posete je dodatno unapređenje već dobre saradnje. Više...	27. jun	EU i Srbija potpisali IPA 2018 Paket pretpriprustupne pomoći za Srbiju – IPA 2018 u iznosu od 179,1 miliona evra, potpisan je 27. juna u Briselu. Između ostalog, IPA program za 2018. godinu predviđa podršku projektima u oblasti zaštite životne sredine, inovacija, razvoja turističke infrastrukture, kao i podršku ranjivim kategorijama stanovništva kroz održiva rešenja za smeštaj i zapošljavanje. Više...
18. jun	Savet EU usvojio zaključke o Srbiji i drugim zemljama u procesu proširenja Ministri spoljnih i evropskih poslova EU usvojili su 18. juna zaključke o Srbiji i drugim zemljama u procesu proširenja. U usvojenim zaključcima ministri su ohrabрили Srbiju da nastavi s preduzimanjem daljih koraka u procesu evropskih integracija, kao i s napretkom u oblasti ekonomskih reformi i jačanja saradnje u regionu. Više...	27. jun	Srbija otvorila Poglavlje 9 – finansijske usluge Srbija je u Briselu na međuvladinoj konferenciji sa EU otvorila Poglavlje 9, koje obuhvata pitanja koja regulišu finansijske usluge. Najvažniji ciljevi pravnog okvira EU u oblasti finansijskih usluga su obezbeđivanje finansijske stabilnosti, finansijske stabilnosti preduzeća koja posluju u finansijskom sektoru i adekvatna zaštita potrošača, investitora i osiguranika. Više...

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Masarikova 5/16, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić, Vladimir M. Pavlović, Jelena Jorgačević,
Milica Mijatović, Tamara Arsić

Autori: Mirjana Jovanović, Marija Todorović, Evica Kuć, Tamara Arsić, Milica Mijatović

Lektura: Marijana Milošević

Objavljivanje elektronskog biltena „Progovori o pregovorima“ podržala je Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji. Stavovi izneti u ovom biltenu nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo. Beogradska otvorena škola odgovorna je isključivo za iznete informacije. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

Razmišljanja iz Poznanja

O (NE)MOGUĆOJ ENERGETSKOJ POLITICI

Johanes Han je ponovio da je za efikasnije politike zaštite životne sredine neophodno snažnije prisustvo glasova civilnog društva, naglasivši da ih trenutno nema. Na pamet mi padaju svi oni ljudi koji čuvaju reke i koji su zbog toga hapšeni i fizički ugrožavani. Žene i muškarci koji se bore za čistu energiju i zdrav vazduh, zbog čega bivaju proglašeni za protivnike napretka, svi oni koji dane i nedelje posvećuju zaštiti jedinog preostalog gnezda ugrožene vrste ptica. Toliko je onih koji uporno rade da bi građanima približili ove teme i omogućili im da ostvare svoje pravo na zdravu životnu sredinu. Kako je moguće da komesar za susedsku politiku i politiku proširenja smatra da svi ti ljudi – ne postoje?

Jeste li nekad čuli za Poznanj?

Živopisan grad, jedan od najstarijih i najvećih u Poljskoj. Nalazi se na reci Varti i ima preko 500.000 stanovnika koji uživaju u bogatoj istoriji, spomenicima, odličnim restoranima i prostranim parkovima.

A jeste li nekad čuli za Berlinski proces?

Zanimljiv mehanizam, nastao 2014. godine, na inicijativu nemačke kancelarke Angele Merkel. Usledio je neposredno nakon uspostavljanja sad već starog sastava Evropske komisije i izjave njenog predsednika Žan Klod Junkera da za vreme njegovog mandata neće biti novog proširenja Unije. Proces je trebalo da ojača ekonomsku, političku i socijalnu saradnju među državama regiona, kao i da osnaži i podrži proces evropskih integracija zemalja Zapadnog Balkana. U okviru Berlinskog procesa, predstavnici država regiona sreću se svake godine na Samitu Evropska unija – Zapadni Balkan.

Ove godine Poznanj je od 3. do 5. jula bio grad domaćin za brojne predstavnike država Zapadnog Balkana, poslovnog i civilnog sektora.

Međutim, ovde više neće biti reči o Poznanju. Niti će ovo biti tumačenje i značaja Berlinskog procesa za zemlje Zapadnog Balkana u svetlu nove Evropske komisije, neizvesnosti daljeg i skorog proširenja Evropske unije, čvrstog stava francuskog predsednika po tom pitanju i odlaska kancelarke Angele Merkel. O svemu tome, nekom drugom prilikom. Ovoga puta – o utiscima s Foruma civilnog društva koji je, kao deo Samita, održan 4. jula u lepom poljskom gradu.

Zaštita životne sredine

Zelene teme iz oblasti zaštite životne sredine, klimatskih promena, održivog razvoja i energetike dobile su ove godine više

Stari trg, Poznań. Izvor: Xantana/Getty Images/iStockphoto

prostora na Samitu i Forumu civilnog društva nego što je to inače slučaj.

O čemu se to zelenom govorilo na Samitu?

Panel „Bolja životna sredina za bolji život“ okupio je za istim stolom za ovu temu neuobičajene govornike, poput Johanesa Hana, komesara za susedsku politiku i politiku proširenja i Nikole Dimitrova, ministra spoljnih poslova Severne Makedonije. Bio je prisutan i predstavnik Evropske komisije Davor Percan, iz DG NEAR, zadužen za bilateralnu i regionalnu saradnju u oblasti zaštite životne sredine, dok su iz civilnog društva došli Nataša Kovačević, iz crnogorske organizacije Green Home i Srđan Kukulj, iz evropske mreže organizacija Alijansa za zdravlje i životnu sredinu HEAL.

O čemu su razgovarali?

Ključne teme, od kojih svaka zahteva posebnu pažnju, bile su: posledice zagađenja životne sredine po javno zdravlje zemalja regiona, uticaj energetike na životnu sredinu, pre svega na kvalitet vazduha, zatim investicije u zaštitu životne sredine, održivi mehanizmi finansiranja, kao i potencijali za regionalnu saradnju na ovom polju. Zaključak svih panelista bio je da je neophodna bolja regionalna saradnja, veća podrška Evropske unije i finansijskih institucija, kao i snažnija politička volja da bi se ove teme podigle na listi prioriteta vlada zemalja Zapadnog Balkana.

Glasovi koji se ne čuju

Međutim, ono što mi je ostalo kao najjači utisak panela je – već nekoliko puta u javnosti ponovljen stav Johanesa Hana – da na Zapadnom Balkanu nema civilnog društva koje se bori za zaštitu životne sredine. Han je već na ovaj način govorio o zelenom civilnom društvu kada je u maju predstavljao novi paket izveštaja o napretku zemalja Zapadnog Balkana. I sada

u Poznanju, ponovo je naglasio da je za efikasnije politike zaštite životne sredine neophodno snažnije prisustvo glasova iz civilnog društva, jer ih trenutno nema. To govori na Forumu civilnog društva. Dok ga slušam, na pamet mi padaju svi oni ljudi koji čuvaju reke i koji su zbog toga hapšeni i fizički ugrožavani. Žene i muškarci koji se bore za čistu energiju i zdrav vazduh, zbog čega bivaju proglašeni za protivnike napretka. Mislim na sve one koji nedelje posvećuju zaštitu jedinog preostalog gnezda ugrožene vrste ptica. Na ljude koji organizuju proteste zbog zagađenog vazduha, zbog uništavanja šuma i urbanog zelenila. Toliko je onih koji predano rade na tome da životna sredina bude zdrava i bezbedna za građane Zapadnog Balkana. I onih što se uporno trude da građanima približe te teme i omoguće

U Poznanju su zelene teme postavljene među prioritetima daljeg procesa evrointegracija regiona. Zaštita životne sredine našla se i u zaključcima Samita, iako na neobavezujući i diplomatski način. To zelenom civilnom društvu ostavlja prostor za dalji rad, saradnju i zagovaranje principa održivog razvoja u javnim politikama Zapadnog Balkana. Ali ozbiljan izazov jeste – na koji način zaštitu životne sredine i energetske tranziciju sa stranica zaključaka Samita preseliti u konkretne javne politike i njihovu realnu primenu?

im da ostvare svoja prava na zdravu životnu sredinu. Kako je moguće da se njihov glas ne čuje? Kako je moguće da komesar za susedsku politiku i politiku proširenja smatra da svi ti ljudi – ne postoje?

Zašto se zeleno civilno društvo ne čuje i ne vidi u procesu evropskih integracija zemalja Zapadnog Balkana? Šta radimo pogrešno? Šta bismo mogli bolje, da nam glas bude snažniji, a uticaj efikasniji? Da li je ključ u snažnijoj regionalnoj saradnji zelenog civilnog društva? Odgovore na ova pitanja moraćemo da potražimo zajedno.

Skupa cena samozavaravanja

Drugi panel bio je posvećen energetici, energetskom tržištu i energetske tranziciji. Za većinu nas koji živimo u zemljama Zapadnog Balkana, energetska tranzicija je i dalje daleka i neodređena floskula koja dolazi iz Evropske unije. Kako zapravo s tim stojimo i možemo li da pratimo EU?

Ovaj razgovor vodio je Aleksandar Kovačević sa Oksfordskog instituta za studije energetike, a sagovornici su mu bili: Janez Kopač, direktor Energetske zajednice; Krešnik Bekteši, ministar ekonomije Severne Makedonije i Valdrin Ljuka, Ministar ekonomskog razvoja Kosova*. U razgovoru su učestvovali i predstavnici Evropske komisije iz DG NEAR, zatim predstavnici Evropske investicione banke i biznis-zajednice. Teme o kojima su razgovarali bile su: dekarbonizacija energetskog sektora u EU i zemljama Zapadnog Balkana; kapacitet i potreba zemalja regiona da primene mehanizama naplate taksi za emisije ugljenika; uticaj izgradnje nekoliko projekata termoelektrana na Balkanu

na proces EU integracija i mogućnost zemalja regiona da usvoje i primene standarde zaštite životne sredine Evropske unije. Zatim, govorilo se i o neophodnim reformama tržišta energije kako bi se omogućilo veće učešće obnovljivih izvora, preprekama koje trenutno na tom putu stoje, načinima finansiranja obnovljivih izvora energije u odnosu na finansiranje za fosilna goriva, i subvencijama koje zemlje Zapadnog Balkana za to izdvajaju. Svi govornici su se složili da je neophodan regionalni pristup ovim temama, a da je osnovni preduslov za to snažna i jasna politička volja da se energetske politike zemalja regiona okrenu dekarbonizaciji.

Ali da li je to uopšte moguće? Većina zemalja Zapadnog Balkana se i dalje u svojim energetskim potrebama oslanja na fosilna goriva, pre svega uglj. I trenutno se gradi ili se planira najmanje pet novih termoenergetskih postrojenja koja će ovu zavisnost od fosilnih goriva produžiti za najmanje narednih 40 godina. Za to vreme EU planira dekarbonizaciju do 2050. godine, a sve veći broj članica pravi vremenski oročene planove za napuštanje fosilnih goriva. Najsnažniji utisak za mene bio je zaključak Janeza Kopača: „To je samozavaravanje. Ukoliko zemlje Zapadnog Balkana žele u Evropsku uniju, ovakva energetska politika je nemoguća. EU to neće tolerisati. Energetska tranzicija u svetu i EU je uveliko u toku i više nema povratka.“ Sa ovim zaključkom ostaje nam još jedna upitanost – da li su zemlje Zapadnog Balkana već uveliko izgubljene za EU u pogledu energetskog tržišta? I koliko će nas dugoročno koštati odluke koje u pogledu energetske politike donosimo danas? O ovim pitanjima moraćemo da mislimo zajedno, jer nas neumitno čekaju – bilo da nastavimo putem EU integracija ili ne.

Zašto se zeleno civilno društvo ne vidi u procesu evropskih integracija zemalja Zapadnog Balkana? Šta radimo pogrešno? Šta bismo mogli bolje, da nam glas bude snažniji, a uticaj efikasniji? Da li je ključ u snažnijoj regionalnoj saradnji zelenog civilnog društva?

Na kraju dana, u Poznanju su zelene teme postavljene među prioritetima daljeg procesa evrointegracija regiona. Predstavnici Evropske unije, Energetske zajednice, država Zapadnog Balkana, kao i mediji, predstavnici poslovne zajednice i civilnog društva su kroz nekoliko panela poručili – zaštita životne sredine, klimatske promene i energetska tranzicija zahtevaju regionalni pristup i snažnu političku volju, kao i učešće svih strana: od javnih vlasti, preko EU, poslovne zajednice do civilnog društva. Zaštita životne sredine našla se i u zaključcima Samita, iako na neobavezujući i diplomatski način. To zelenom civilnom društvu ostavlja prostor za dalji rad, saradnju i zagovaranje principa održivog razvoja u javnim politikama Zapadnog Balkana. Ali to postavlja i ozbiljan izazov – kako zaštitu životne sredine i energetske tranziciju sa stranica zaključaka Samita preseliti u konkretne javne politike i njihovu realnu primenu?

Mirjana Jovanović,
Beogradska otvorena škola

FINSKA VIDI KORIST OD PROŠIRENJA, BRZINA ZAVISI OD REFORMI KANDIDATA

Kim Lahdevirta, ambasador Finske

Normalizacija odnosa između Srbije i Kosova je veoma bitan element njenog procesa pristupanja EU. Nažalost, nismo videli puno napretka na tom polju u poslednje vreme, posebno od kada je Kosovo uvelo carine na robu iz Srbije i Bosne. Nadamo se da će obe strane ostati angažovane u dijalogu kojim posreduje EU, i da će ključni međunarodni akteri jasno i konstantno Prištini slati poziv da se ukinu carine. Iskreno se nadamo da će se rešenje pronaći, a od obe strane se očekuje volja da se postigne kompromis. Status kvo nije opcija.

Rumunsko predsedavanje Savetom EU, završeno 30. juna, obeleženo je izborima za Evropski parlament, odlaganjem Bregzita i nevelikim napretkom Zapadnog Balkana na putu ka EU – otvaranje pregovora sa Albanijom i Severnom Makedonijom je izostalo, a Srbija je otvorila samo jedno poglavlje. Od 1. jula predsedavanje je preuzela Finska, druga po redu od tri zemlje sa zajedničkim programom predsedavanja od januara 2019. do juna 2020 (uz Rumuniju, tu je i Hrvatska).

I zajednički program tri zemlje i individualni program finskog predsedavanja naglašava podršku daljem proširenju. Međutim, šta se zaista može, posebno kada je reč o Srbiji, očekivati? O tome, kao i o drugim važnim pitanjima, razgovarali smo sa novoimenovanim ambasadorom Finske u Srbiji, ali i Crnoj Gori i Severnoj Makedoniji, Nj. E. **Kimom Lahdevirtom**.

European Western Balkans (EWB): Za razliku od većine država koje su u skorije vreme predsedavale Savetom EU, Finska je geografski udaljena od Zapadnog Balkana i njeni stavovi prema regionu su uglavnom nepoznati u ovim zemljama. Možete li da nam kažete koji je stav Finske što se tiče primanja novih članica u EU? Da li deli stav nekih drugih članica da unutrašnje reforme treba da se obave pre proširenja?

Kimo Lahdevirta: Finska je sklona proširenju EU. Koristi od politike proširenja su jasne, i to smo mogli da vidimo ne samo na primeru Finske, koja je članica od 1995, već i na našem neposrednom susedstvu. Politika proširenja igra značajnu ulogu u unapređivanju mira, prosperiteta i bezbednosti na našem kontinentu i Finska je zbog toga posvećena daljem radu na verodostojnoj perspektivi proširenja na Zapadni Balkan, kao što je rečeno u programu našeg predsedavanja.

Što se tiče unutrašnjih reformi EU, evropski lideri su se upravo dogovorili oko ambiciozne strateške agende za godine 2019–2024, kako bi EU napredovala i kako bi se odgovorilo na unutrašnje i spoljne izazove. Finska će biti prva zemlja koja će u svoje predsedavanje Savetom EU integrisati nove prioritete u njegov rad.

Izvor: <https://europeanwesternbalkans.rs>

Pomenuli ste geografsku udaljenost – drago mi je što mogu da istaknem da se u međuvremenu smanjila, metaforički govoreći, pošto su uspostavljene direktne avionske linije između Helsinkija i Beograda preko *Er Srbije*, kao i između Turkuua i Skoplja preko *Vizera*. Nadamo se da će se ove poboljšane veze odraziti na povećanje kontakata između naših ljudi i biznisa.

EWB: S druge strane, rad bivšeg finskog predsednika Martija Ahtisarija, kao posrednika u pregovorima Srbije i Kosova, dobro je poznat u regionu. Koji je trenutni stav Finske prema dijalogu Beograda i Prištine, odnosno njegovom nedostatku?

Kao država kandidat, Srbija je preuzela na sebe obavezu da uskladi svoju spoljnu politiku sa EU. Ovo mora da se postepeno odvija kako vreme prolazi. Usaglašavanje sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom je jedan od kriterijuma pristupanja i, naravno, propuštanje može da uspori pristupanje. Na kraju, mi to vidimo kao strateški izbor – a kada ovo kažem, ne mislim da Srbija mora da bira između EU i Rusije.

KL: Normalizacija odnosa između Srbije i Kosova je veoma bitan element njenog procesa pristupanja EU. Nažalost, nismo videli puno napretka na tom polju u poslednje vreme, posebno od kada je Kosovo uvelo carine na robu iz Srbije i Bosne. Nadamo se da će obe strane ostati angažovane u dijalogu kojim posreduje EU, i da će ključni međunarodni akteri jasno i konstantno Prištini slati poziv da se ukinu carine. Iskreno se nadamo da će se rešenje pronaći, a od obe strane se očekuje volja da se postigne kompromis. Status kvo nije opcija, pošto nepostizanje normalizacije odnosa košta obe strane.

EWB: Zajednički program predsedavanja Rumunije, Finske i Hrvatske potvrđuje posvećenost proširenju. Međutim, tokom rumunskog predsedavanja, otvaranje pristupnih pregovora sa Albanijom i Severnom Makedonijom je odloženo, a Srbija je otvorila samo jedno pregovaračko pogavlje. Da li ove države mogu da očekuju više napretka na svom putu ka EU tokom finskog predsedavanja?

KL: Pitanje otvaranja pristupnih pregovora sa Severnom Makedonijom i Albanijom je od ključnog značaja za ceo region, ne samo za konkretne države. Prespanski sporazum koji je Severna Makedonija postigla sa Grčkom je opipljiv napredak vredan priznanja. Međutim, kao što znamo, odluka da se otvore pristupni pregovori zahteva jednoglasnu podršku svih država članica EU. Kao predsedavajuća država, Finska je posvećena iskrenom posredovanju, i očekujemo odgovor na ovo pitanje najkasnije u oktobru.

Zajedničke vrednosti i vladavina prava biće važni prioriteti finskog predsedavanja, a naš cilj je da se unapredi mehanizam koji će umanjiti pristup fondovima EU onim članicama čije politike potkopavaju vladavinu prava.

Otvaranje poglavlja u pristupnim pregovorima s trenutnim kandidatima zahteva jednoglasnost, i ovde takođe uloga predsedavajuće države treba da se posmatra u tom okviru. Finska nema ciljeve u pogledu određenog broja otvorenih ili zatvorenih poglavlja – to je zato što stavljamo veći naglasak na supstancu i kvalitet reformi potrebnih za članstvo u EU. Prema tome, države kandidati mogu da ubrzaju svoj pristupni proces tako što će sprovesti reforme brže i efikasnije. U stvari, pitanje o brzini pristupanja EU najviše zavisi od država kandidata. Takođe, što brže napreduju u reformama, to su bolji i jači argumenti za političare i zvaničnike u državama članicama koji zagovaraju proširenje.

EWB: Bitan prioritet finskog predsedavanja je vladavina prava, konkretno razvijanje zavisnosti između primanja iz fondova EU i poštovanja vladavine prava u državama članicama. Da li slična inicijativa treba da se preduzme kada je reč o državama kandidatima i primanjima nekih oblika pretpristupne pomoći?

KL: Zajedničke evropske vrednosti i vladavina prava su osnova evropskog uspeha. One moraju da budu zaštićene, odbranjene i ojačane, posebno u vreme kada se ponekad dovode u pitanje. Demokratske institucije koje dobro funkcionišu, jednakost, poštovanje ljudskih prava i ljudskog dostojanstva, sloboda medija i transparentnost omogućavaju našim građanima da uživaju mir i jednaka prava, koja su ključna u jačanju poverenja u EU, kao i u njenu kredibilnost. U temelju principa vladavine prava je samostalno i nezavisno sudstvo. Takođe, želim da ukažem na to da korupcija potkopava osnovne vrednosti, i zbog toga je bitno održati aktivnosti usmerene ka borbi protiv korupcije.

Kao što ste spomenuli, zajedničke vrednosti i vladavina prava biće važni prioriteti finskog predsedavanja, a naš cilj je da se

unapredi mehanizam koji će umanjiti pristup fondovima EU onim članicama čije politike potkopavaju vladavinu prava.

Što se tiče drugog dela vašeg pitanja, još uvek je rano reći da li će isti principi biti primenjeni na države kandidate.

EWB: Finska u svom programu predsedavanja ističe da će EU ostati ujedinjena u primeni restriktivnih mera prema Rusiji. Kako Finska vidi trenutni nivo usklađenosti Srbije sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom EU? Može li nedostatak usklađenosti, posebno kada je reč o politici prema Rusiji, dodatno usporiti njeno pristupanje?

KL: Kao država kandidat, Srbija je preuzela na sebe obavezu da uskladi svoju spoljnu politiku sa EU. Ovo mora da se postepeno odvija kako vreme prolazi. Usaglašavanje sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom je jedan od kriterijuma pristupanja i, naravno, propuštanje može da uspori pristupanje.

Na kraju, mi to vidimo kao strateški izbor – a kada ovo kažem, ne mislim da Srbija mora da bira između EU i Rusije. Na primer, Finska jasno pokazuje da su široki bilateralni odnosi i konstruktivan dijalog s Rusijom, kao našim najvećim susedom, mogući iako je naša politika u skladu s politikom EU, a zajednički stavovi EU o Rusiji predstavljaju temelj za naše akcije.

Finska je, kao i Švedska, Austrija, Irska, Kipar i Malta, vojno nesvrstana i, istovremeno, članica EU. Prema tome, uprkos narativu koji ste spomenuli (pristupanje EU ne može da se izvede bez članstva u NATO-u), ne postoji razlog za uverenje da Srbija ne može da ostvari ovaj status.

EWB: Dominantan narativ u Srbiji jeste da pristupanje EU ne može da se izvede bez članstva u NATO-u. Da li mislite da Srbija može da postigne status sličan Finskoj – vojno neutralne članice EU?

KL: Finska je, kao i Švedska, Austrija, Irska, Kipar i Malta, vojno nesvrstana i, istovremeno, članica EU. Prema tome, uprkos narativu koji ste spomenuli, ne postoji razlog za uverenje da Srbija ne može da ostvari ovaj status.

Finska, kao i Srbija, saraduje sa NATO-om u okviru programa Partnerstvo za mir, ali učlanjenje u NATO nije naš cilj u ovom trenutku. Takođe, podržavamo razvoj odbrambene saradnje u okviru EU, na primer, kako bismo odgovorili na hibridne pretnje, stvorili aranžmane za bezbednost snabdevanja na evropskom nivou, i ojačali osnove za odbranu industrije i tehnologije. Ne vidimo EU i NATO kao takmace već smatramo da njihove aktivnosti dopunjuju i koriste jedne drugima.

*Intervju je preuzet s portala European Western Balkans <https://europeanwesternbalkans.rs/>

Promene unutar Evropske unije

DA LI SE ČUJE GLAS GRAĐANA U BRISELU?

Evropski parlament je izglasao poverenje sada već bivšoj nemačkoj ministarki odbrane i prihvatio njen program rada Evropske komisije u narednih pet godina. Koje mere jačanja demokratskih procedura, kao i jačanja komunikacije i saradnje EU i građana nova predsednica Evropske komisije ima u vidu?

Kada je sredinom jula Ursula fon der Lajen predstavljala agendu budućeg saziva Evropske komisije pred poslanicima u Evropskom parlamentu i tražila podršku za svoju kandidaturu, jedno od pitanja na koje se osvrnula bilo je i jačanje demokratije unutar Evropske unije.

Imajući u vidu da je izlaznost na poslednjim izborima za Evropski parlament iznosila 50,62%, čime je konačno preokrenut negativni trend smanjenja izlaznosti još od prvih izbora 1979. godine, Ursula fon der Lajen naglašava u svom programu da će Evropska unija više slušati glas građana i ojačati njihovu ulogu u procesu odlučivanja.

A koje mere jačanja komunikacije i saradnje EU i građana nova predsednica Evropske komisije ima u vidu?

Ursula fon der Lajen predlaže organizovanje konferencije o budućnosti Evrope 2020. godine koja bi okupila građane, civilno društvo i EU institucije. Sudeći po nazivu, konferencija će se nastaviti na diskusiju o budućnosti Evrope koja je započeta za vreme Junkerovog mandata.

Takođe, Ursula fon der Lajen naglašava da je neophodna jača saradnja Evropskog parlamenta i Evropske komisije, kao i da će se zalagati da Evropski parlament dobije „pravo inicijative“, odnosno pravo predlaganja novih propisa, uzimajući u obzir da je to jedino telo EU koje građani biraju neposredno. Shodno tome i sistem „vođećeg kandidata – Spitzenkandidatens“ bi trebalo da bude ojačan, a način izbora kandidata na vodećim mestima u ključnim EU institucijama preispitan.

Evropski parlament je izglasao poverenje sada već bivšoj nemačkoj ministarki odbrane i prihvatio njen program rada Evropske komisije u narednih pet godina. Ostaje da vidimo na koji način će Evropska komisija u mandatu Ursule fon der Lajen raditi na jačanju demokratskih procedura unutar EU, kao i većem uključivanju građana u procese kreiranja javnih politika.

Već započet posao

Osaživanje građana i jačanje demokratije jeste bio i jedan od prioriteta prethodnog predsednika Evropske komisije Žan Klod Junkera. Kada je 2014. godine predstavljao agendu novog saziva

Izvor: <https://www.liberalforum.eu>

Evropske komisije, Junker je istakao da je jedan od njegovih zadataka da vrati poverenje građana u EU institucije, koje je oslabljeno nakon ekonomske krize 2008. godine, kao i da ojača demokratski legitimitet procesa odlučivanja u EU. Samim tim jedan od prioriteta je bilo unapređenje demokratske EU jačanjem saradnje između Evropske komisije i Evropskog parlamenta, unapređenjem transparentnosti lobiranja unutar EU i ostvarivanjem većeg približavanja EU građanima.

Činjenica da 70% ispitanika smatra da je potrebna debata o budućnosti Evrope u trenutku kada EU uveliko realizuje aktivnosti čiji je cilj upravo takva debata ukazuje na ozbiljan procep u komunikaciji i saradnji između EU i građana. Hoće li i može li Ursula fon der Lajen uraditi nešto u vezi s tim pitanjem.

Da li je demokratija u EU snažnija nakon isteka Junkerovog mandata?

Prema istraživanju Eurobarometra, sprovedenog aprila 2018. godine, 48% ispitanika je potvrdilo da veruje da njihov glas znači u EU, što je najveći procenat od sada. Kada se radi o oceni funkcionisanja demokratskog sistema na nacionalnom nivou, njih 55% je dalo pozitivnu ocenu, dok je 46% ispitanika pozitivno ocenilo demokratiju na nivou EU. Građani su tada pozitivno

ocenili sistem „vodećeg kandidata“ (49%), ali je njih 70% potvrdilo da je potrebna prava diskusija o budućnosti Evrope.

Ovaj poslednji procenat je zanimljiv ako se ima u vidu da je za vreme Junkerovog mandata pokrenuta debata o budućnosti Evrope objavljivanjem Belog papira (mart, 2017. godine) u kom su predstavljeni glavni izazovi EU i mogući pravci delovanja. Junker je u svom obraćanju EU septembra iste godine potvrdio da je cilj izgradnja ujedinjene, jake i demokratske Evrope do 2025. i da taj proces mora da prati veće uključivanje građana u procese kreiranja politika.

Evropska komisija u mandatu Žan Klod Junkera započela je proces unapređivanja uloge građana u procesima odlučivanja 2015. godine, usvajanjem plana unapređenja zakonodavstva, koji je podrazumevao jačanje transparentnosti procesa kreiranja

Evropska komisija je od 2015. do aprila 2019. godine organizovala 1.572 građanskih dijaloga sa 194.000 učesnika u 583 grada. Prema izveštaju Evropske komisije, ključne teme za koje su građani pokazali interesovanje su zaštita socijalnih prava, adekvatna zdravstvena zaštita, kao i zaštita potrošačkih prava i pravo na bezbednost hrane. Zatim dolazi i pitanje regulisanja nelegalnih migracija, jačanje ekonomije, borba protiv klimatskih promena i zaštita evropskih vrednosti.

pravnih propisa, kao i uključivanje građana i svih zainteresovanih strana u proces pripreme, realizacije i evaluacije propisa. Da bi obezbedila što veću uključenost procesa izrade propisa, Evropska komisija je radila na jačanju konsultacija i većem uključivanju građana u svim fazama kreiranja propisa. Građani su tako dobili mogućnost da onlajn ostave svoje komentare na inicijative Evropske komisije, nacрте propisa koji su dostavljeni Evropskom parlamentu i Savetu Evropske unije i predloge izmene propisa. Javne konsultacije obično traju između četiri i 12 nedelja, u zavisnosti od toga u kojoj fazi pripreme ili izmene se nalazi određeni propis. Građani takođe imaju priliku i da ocenjuju postojeće zakonodavstvo i njegov doprinos ostvarivanju utvrđenih političkih ciljeva, i to u okviru Programa za pripremljenost i delotvornost propisa (REFIT). Ova platforma Evropske komisije je imala oko 75.000 mesečnih poseta, a građani su ostavili oko 15.000 komentara na oko 980 tekstova.¹

Sledeći korak u približavanju građana i institucija EU bilo je unapređenje mehanizma građanskih dijaloga (*citizens dialogues*) širom EU, a čiji je cilj okupljanje predstavnika Evropske komisije, poslanika u Evropskom parlamentu, predstavnika lokalnih, regionalnih i nacionalnih vlasti i građana. Ovaj mehanizam je prvobitno uvela nekadašnja potpredsednica Evropske komisije Vivijen Reding 2012. godine, a Junker je imao ideju da oživi ova

okupljanja kako bi EU približila građanima viziju o budućnosti Evrope, a s druge strane čula njihove stavove o aktuelnim izazovima, prioritetima i pravcima delovanja. Evropska komisija je od 2015. do aprila 2019. godine organizovala 1.572 građanskih dijaloga sa 194.000 učesnika u 583 grada.² Prema izveštaju Evropske komisije, ključne teme za koje su građani pokazali interesovanje su zaštita socijalnih prava, adekvatna zdravstvena zaštita, kao i zaštita potrošačkih prava i pravo na bezbednost hrane. Zatim dolazi i pitanje regulisanja nelegalnih migracija, jačanje ekonomije, borba protiv klimatskih promena, zaštita evropskih vrednosti itd.

Pored građanskih dijaloga, Junkerova Komisija je ponosna i na veći procenat registrovanih građanskih inicijativa (*European Citizens Initiative*) – registrovane su 33 inicijative, što je 14% više nego u mandatu prethodne Komisije. Međutim, ako se ima u vidu da je samo jedna inicijativa prihvaćena od strane Evropske komisije, a tiče se revizije direktive koja reguliše snabdevanje i korišćenje pijaće vode, upitno je koliko je ovaj mehanizam doprineo većem uključivanju građana u procese odlučivanja.

Program prethodne Evropske komisije pod vođstvom Žan Klod Junkera, kao i agenda novog saziva koju je predstavila Ursula fon der Lajen, ukazuju da je Evropska unija svesna neophodnosti većeg uključivanja građana u procese izrade i implementacije politika i pravne regulative.

Međutim, dostupne analize postojećih mehanizama unapređenja građanske participacije koje se mogu naći na sajtu Evropske komisije ukazuju na nedostatak ozbiljne evaluacije uspešnosti i ostvarene svrsishodnosti ovih mehanizama. Činjenica da 70% ispitanika smatra da je potrebna debata o budućnosti Evrope u trenutku kada EU uveliko realizuje aktivnosti čiji je cilj upravo takva debata ukazuje na ozbiljan proces u komunikaciji i saradnji između EU i građana.

Hoće (Može) li Ursula fon der Lajen uraditi nešto u vezi s tim pitanjem?

Marija Todorović,
Beogradska otvorena škola

¹ Više informacija na: <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-more-democratic-union.pdf>

² Više informacija na: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-citizensdialogues_en.pdf

Pogled u Poljsku

RECEPT ZA EKONOMSKI USPEH

Kako zapravo izgleda kada se posle perioda siromaštva, patnje i izolovanosti jedna zemlja fokusira na sadašnjost i budućnost?

Poljska je članica EU od 2004. godine. Primer je dobre prakse kada se govori o iskorišćenosti EU fondova.

Poljska je definitivno članica EU na koju možemo češće da se ugledamo kada je reč o ekonomskom i tehnološkom razvoju, razvoju preduzetništva i privlačenju multinacionalnih talenata, kompanija i razvoja ideja. Nije uvek nužno gledati u zapadne, ekonomski superiorne države. Nekada su dobra rešenja mnogo bliža, ne samo geografski već i u smislu izvodljivosti.

Za nas koji živimo u Beogradu, teško da je jul omiljeni mesec. Zahvaljujući Ambasadi Poljske u Srbiji i Ministarstvu preduzetništva i tehnologije Republike Poljske, prvih 15 dana jula učestvovala sam na *Leadership* programu u toj zemlji.

Kao što je poznato, Poljska je ove godine bila zadužena za organizaciju Samita u okviru Berlinskog procesa. Kao prioritete za organizaciju Samita, postavila je ekonomiju, povezivanje, civilno društvo i bezbednost. Tokom tri dana jula (3-5. jul) organizovan je **Samit Zapadnog Balkana u Poznanju**, koji je obuhvatio *Think tank* forum (3. jul), Formu civilnog društva, biznis-forum i ministarske sastanke (4. jul), kao i Forum lidera Zapadnog Balkana (5. jul). Kako bi, pred ovaj Samit, Poljsku promovisali u što boljem svetlu, Ministarstvo preduzetništva i tehnologije Republike Poljske iniciralo je i realizovalo program liderstva za uspešne mlade ljude iz zemalja Zapadnog Balkana i

država članica EU, okupivši raznorodne učesnike - od predstavnika organizacija civilnog društva, preko kompanija i institucija zaduženih za razvoj, startupova do političkih organizacija. Pored međusobnog povezivanja, cilj programa je bio da učesnici upoznaju Poljsku, kao ekonomski uspešnu članicu EU, koja je otvorena za deljenje iskustava i saradnju. A bilo je mnogo vrednog da se upozna.

O kulturi sećanja i oporavku

Ukoliko se osvrnemo samo na 20. vek, poljska istorija puna je bolnih i teških perioda, slično poput naše. Ipak, ta istorija je na sistematičan i pažljiv način izložena u njihovim muzejima, od Evropskog centra za solidarnost u Gdanjsku do Muzeja pobune protiv Nemaca 1944. u Varšavi. I nama, učesnicima sa Zapadnog Balkana, koji dolazimo iz zemalja koje su prošle kroz ratove i kojima istorija stradanja nije nepoznata, vodiči su na savršenom engleskom, bez patetičnog insistiranja na ulozi žrtve, uspeali da

Poljska istorija puna je bolnih i teških perioda. Ipak, ona je na sistematičan i pažljiv način izložena u njihovim muzejima. I nama, učesnicima sa Zapadnog Balkana, koji dolazimo iz zemalja koje su prošle kroz ratove i kojima istorija stradanja nije nepoznata, vodiči su na savršenom engleskom, bez patetičnog insistiranja na ulozi žrtve, uspeali da prikažu drugačiju perspektivu tih događaja i njihove ugradnje u nacionalni identitet.

Učesnici *Leadership Programme* i državni sekretar Ministarstva razvoja i preduzetništva, gospodin Marcin Ociepa.

Izvor: Privatna arhiva

prikažu drugačiju perspektivu tih događaja i njihove ugradnje u nacionalni identitet.

A kako zapravo izgleda kada se posle perioda siromaštva, patnje i izolovanosti jedna zemlja fokusira na sadašnjost i budućnost?

U 2019. nezaposlenost u Poljskoj iznosi 3,7%, dok je u trenutku pristupanja EU, tj. 2004. bila 19%. Tada je bruto društveni proizvod (BDP) Poljske iznosio 50% prosečnog EU BDP-a, dok je danas 70%. Dužina auto-puteva i brzih puteva bila je 780 km, sada je ona 3.900 km. Korisnici interneta u ukupnoj populaciji Poljske činili su 32%, dok ih je danas preko 78%. Često brojke ne mogu da dočaraju uspeh. Ali iskustvo može. Tokom trajanja programa imali smo desetine sastanka sa predstavnicima institucija, domaćih i multinacionalnih kompanija, ali i kompanija u većinskom vlasništvu države.

Podsticajno okruženje za razvoj ideja

Farmaceutska kompanija *Adamed* je prva poljska kompanija u ovoj industriji koja je započela istraživanje i razvoj inovativnih lekova, a ujedno i primer kako se adekvatnim okruženjem podstiče i razvoj domaćih kompanija, a ne samo velikih multinacionalnih kompanija. Sastanak u ovoj kompaniji je bio posebno zanimljiv i zato što se retko kada u farmaceutskoj industriji insistira na održivom razvoju, cirkularnoj ekonomiji i ekonomiji znanja.

U 2019. nezaposlenost u Poljskoj iznosi 3,7%, dok je u trenutku pristupanja EU, tj. 2004. iznosila 19%. Tada je bruto društveni proizvod (BDP) Poljske iznosio 50% prosečnog EU BDP-a, dok je danas 70%. Dužina auto-puteva i brzih puteva bila je 780 km, sada je ona 3.900 km. Korisnici interneta u ukupnoj populaciji Poljske činili su 32%, dok ih je danas preko 78%.

Varšava je posebno interesantna za predstavnike najvećih i najznačajnijih digitalnih kompanija i startupova. Centrala *Fejsbuka* za naš deo sveta, Centralnu i Istočnu Evropu, odnosno preko 30 zemalja uključujući i Srbiju, nalazi se upravo u poljskoj prestonici. *Google* u Varšavi ima svoj kampus za startupove i preduzetnike, mala i srednja preduzeća, koji je otvoren 2015, kao peti u svetu, ali prvi u Centralnoj i Istočnoj Evropi. To je mesto sa ozbiljnim portfoliom podrške za razvoj i povezivanje najuspešnijih biznis-ideja i njihovu realizaciju. Ali za razliku od Balkana, u Poljskoj postoji živo i dinamično okruženje za razvoj ideja, ljudi i biznisa i van glavnog grada.

Krakov je glavna konkurencija Varšavi, ne samo po kvalitetu formalnog obrazovanja i broju studenata već i po broju tih studenata koji ostaju u Krakovu i doprinose privrednom rastu ovog grada. Tehnološki park u Krakovu ima sistem koji se sastoji od 350 kompanija, a njihovi stručnjaci pomažu razvoj kompanija, ali i utiču na politike koje treba da podstaknu investiranje u Poljsku.

U Gdanjsku se nalazi kompanija *Lotos* koja je naftna državna kompanija i koja godinama unazad radi na diversifikaciji snabdevača kako bi uticali na energetska sigurnost Poljske. Prikaz svih kompanija koje smo posetili zahtevao bi znatno više prostora, ali jasno je da Poljska i za domaće i posebno za inovativne multinacionalne kompanije jeste zemlja koja je obezbedila dovoljno podsticajno okruženje i koja je percipirana kao ozbiljan ekonomski centar za Centralnu i Istočnu Evropu.

Poljska je, što se tiče turizma, definitivno zemlja koju treba posetiti, jer ima tolika toga da ponudi. Ne samo more – da, letnji turizam na Baltičkom moru je veoma razvijen, već i reke, jezera, planine, i veoma bogatu istoriju, odličnu hranu i prijateljski nastrojene ljude.

Iz priloženog bi se moglo zaključiti da je Poljska savršena zemlja. To svakako nije tačno jer je u ovom trenutku tamošnje društvo vrednosno duboko polarizovano i pitanja poput abortusa, prava žena i LBTQ populacije ozbiljno dele ovu ekonomski veoma uspešnu zemlju. I EU je kritikovala Poljsku zbog kontroverznih reformi koje ugrožavaju nezavisnost sudstva, vladavinu prava, pa i samu demokratiju.

Ipak, ako govorimo o ekonomskom rastu i razvoju, Zapadni Balkan bi itekako mogao da uči od Poljske. Čini se da je ipak lakše diskutovati o vrednostima s prosečnom platom od preko 1.000 evra.

*Evica Kuč,
Beogradska otvorena škola*

Šesti samit Evropska unija – Zapadni Balkan

ŠTA JE DOGOVORENO U POZNANJU?

Kao i prethodnih godina, glavna pitanja koja utiču na evropski put regiona su: vladavina prava, poštovanje ljudskih prava, zatim pitanja dobrog upravljanja, regionalne saradnje, dobrosusedskih odnosa i pomirenja.

U okviru Berlinskog procesa, održan je Šesti Samit Evropska unija – Zapadni Balkan. U Poznanju, 4. i 5. jula okupili su se lideri zemalja Zapadnog Balkana, kao i predstavnici država članica i visoki predstavnici Evropske unije. Samit je održan u Poznanju jer Berlinskom procesu trenutno predsedava Poljska i nadovezuje se na prethodne samite održane u: Berlinu, Beču, Parizu, Trstu i Londonu. Kao i ranijih godina, glavna pitanja koja utiču na evropski put regiona su: vladavina prava, poštovanje ljudskih prava, zatim pitanja dobrog upravljanja, regionalne saradnje, dobrosusedskih odnosa i pomirenja. Ni u Poznanju nisu izostali razgovori o ovim temama. Govorilo se i o teškoćama i načinima za prevazilaženje istih.

O ekonomiji

Između ostalih tema, u oblasti ekonomije, kao naročito važna izdvojila se regionalna ekonomska integracija, što podrazumeva implementaciju reformi čiji je cilj da donesu prosperitet regionu i ojačaju ekonomske veze između zapadnobalkanskih partnera. Pohvaljen je napredak postignut u implementaciji višegodišnjeg Akcionog plana za razvoj regionalne ekonomske zone (*Regional*

Jedna od najbitnijih preporuka jeste da je neophodno uključiti civilno društvo i predstavnike trećeg sektora jer mogu da doprinesu procesima koji se odnose na bolju povezanost regiona, ali i napredak njegove evropske integracije.

Economic Area), ali i prepoznate su glavne poteškoće.

U okviru pitanja regionalne ekonomske integracije, reči je bilo i o uzajamnom priznavanju visokoškolskih i profesionalnih kvalifikacija, o važnosti istraživanja i inovacija, investicionoj politici i sprovođenju pojedinačnih akcionih planova u ovoj oblasti, ali i o diversifikaciji finansijskih tržišta.

Preduzetništvo i socijalno preduzetništvo takođe su našli svoje mesto na ovom Samitu. Primećeno je da je, uprkos tome što se region dobro ekonomski oporavlja, situacija na tržištu rada i dalje izazovna – i dalje je visoka stopa nezaposlenosti, zbog čega obrazovna politika treba više da se usmeri ka osposobljavanju mladih i omogućavanju sticanja šireg spektra veština – od preduzetničkih do „mekih“. Na tragu ovoga, pozdravljena je šema **Garancije za mlade** u iznosu od 10 miliona evra, pokrenuta u saradnji Komisije i Evropskog investicionog fonda početkom 2019. godine, sa ciljem da podstakne zapošljivost mladih u regionu Zapadnog Balkana kroz osnaživanje njihovih preduzetničkih kapaciteta i povećanja šansi za zaposlenje.

Izvor: <https://europeanwesternbalkans.com>

U okviru Samita održan je i Biznis-forum Zapadnog Balkana koji je podstakao diskusiju između vlada, biznis-sektora i civilnog društva o ključnim ekonomskim problemima. Pohvaljen je i napredak ostvaren u privatnom sektoru, kao i uspostavljanje Komorskog investicionog foruma Zapadnog Balkana. Posebna pažnja bila je posvećena i donošenju Deklaracije o integraciji Roma, kojom su lideri preuzeli konkretne obaveze sa ciljem integracije Roma, a naročito u oblasti zapošljavanja, stanovanja, zdravstva, obrazovanja i dr.

O povezivanju regiona (Connectivity)

Povezanost je pokretač rasta i zapošljavanja i podstiče privlačenje investicija, čime se povećava konkurentnost regiona. Komisija je predložila novi Paket za povezivanje vredan 180 miliona evra, koji će biti implementiran kroz Investicioni okvir za Zapadni Balkan, a koji će obuhvatati osam novih transportnih i energetske projekata. Kada je reč o saobraćaju, lideri su se usaglasili i da će sprovoditi prioritetne politike identifikovane od strane Transportne zajednice za period 2019-2020, a sa ciljem da se unapredi mobilnost ljudi i robe na Zapadnom Balkanu. Ovo uključuje i rad na povećanju bezbednosti na putevima, ali i izradu Akcionog plana za implementaciju Strategije za regionalni železnički saobraćaj. Pozdravljeno je stupanje na snagu regionalnog sporazuma o smanjenju cene rominga, koji se smatra velikim postignućem u okviru Digitalne Agende za Zapadni Balkan i dobrim primerom regionalne saradnje.

Povezanost je pokretač rasta i zapošljavanja i podstiče privlačenje investicija, čime se povećava konkurentnost regiona. Komisija je predložila novi Paket za povezivanje vredan 180 miliona evra, koji će biti implementiran kroz Investicioni okvir za Zapadni Balkan, a koji će obuhvatati osam novih transportnih i energetske projekata.

O povezanosti među ljudima

Još jednom je naglašena važna uloga civilnog društva u procesu izgradnje participativnih demokratija na Zapadnom Balkanu, ali i u procesu evropskih integracija. Stručna zajednica bila je uključena u pripremu Samita i održana su dva važna foruma koja su pratila Samit – *Think Tank* forum i Forum civilnog društva. Glavna preporuka *Think Tank* foruma u Poznanju je da bi trebalo, kroz razvoj administrativnih i finansijskih kapaciteta, ojačati ulogu lokalnih zajednica u Berlinskom procesu i procesu evropskih integracija.

U okviru Forum civilnog društva razmatrana su pitanja razvoja trećeg sektora i njegova saradnja s lokalnim vlastima, pitanja koja se tiču omladinskih politika i preduzetništva. Razgovaralo se i o klimatskoj politici, kao i uticaju na ekonomski rast i transformaciji energetske sektora, ali i o tome na koji način civilno društvo može da se uključi u rešavanje izazova kao što su korupcija, dezinformacije, hibridne pretnje demokratiji, ali i u podsticanje kulturne saradnje u regionu u cilju pomirenja.

Jedna od najbitnijih preporuka jeste da **je neophodno uključiti civilno društvo i predstavnike trećeg sektora jer mogu da doprinesu procesima koji se odnose na bolju povezanost regiona, ali i napredak njegove evropske integracije.**

Kada je reč o povezivanje mladih u regionu, neizbežno su pohvaljeni rad i uspesi Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO) koja kontinuirano doprinosi saradnji i povećanoj mobilnosti mladih ljudi.

O bezbednosti

Razmatran je i napredak koji je postignut u oblasti bezbednosti i još jednom prepoznate mnoge zajedničke pretnje, kako u regionu Zapadnog Balkana, tako i u celoj Evropi. Neki od glavnih bezbednosnih izazova su eksploatacija migranata i drugih ugroženih grupa u organizovanom kriminalu ili u terorističke svrhe, krijumčarenje ljudi, narkotika ili oružja, radikalizacija, hibridne pretnje i druge.

Važnu ulogu u rešavanju bar nekih bezbednosnih problema predstavlja razmena informacija u oblasti sprovođenja zakona kao i integrisani multisektorski odgovor na pretnje, uz osnaživanje saradnje s privatnim sektorom i civilnim društvom.

Još jednom je potvrđeno da borba protiv korupcije ostaje prioritet regiona. Korupcija utiče na društvo u celini i preusmerava sredstva na štetu onih sektora gde su najpotrebnija.

Tema u oblasti bezbednosti bila je i borba protiv dezinformacija i izazovno medijsko okruženje, koje narušavaju demokratske vrednosti i principe. Lideri su se obavezali da će ojačati kapacitete medija i društva da se nose s dezinformacijama, uz uključivanje drugih relevantnih aktera, poput institucija, tehnoloških divova i akademske zajednice.

Kakva je budućnost procesa?

Berlinski proces je svakako doprineo ekonomskoj saradnji, društveno-ekonomskoj integraciji i rastu regiona, ali i približavanju od kojeg svi imaju koristi.

Takođe, doprineo je mnogo kao forum za otvoren dijalog. Ipak, zaključeno je da u proces treba uključiti širi spektar aktera – sve one koji mogu imati uticaj na političke, ekonomske, socijalne, kulturne i bezbednosne odnose. Još jednom, lideri su se složili da Berlinski proces pokazuje posvećenost ideji izgradnje stabilnog, sigurnog i prosperitetnog regiona Zapadnog Balkana, kao i posvećenost njegovoj evropskoj perspektivi.

Sledeće godine proces zajednički organizuju Bugarska i Makedonija. Vidimo se.

*Tamara Arsić,
Beogradska otvorena škola*

FINSKO PREDSEDAVANJE EU

Savet ministara Evropske unije (Savet) jedno je od najznačajnijih tela u Evropskoj uniji. Zajedno sa Evropskim parlamentom učestvuje u zakonodavnoj proceduri, koordiniše važnim politikama država članica – kao što je ekonomska i fiskalna politika, a takođe učestvuje i u usvajanju budžeta EU zajedno sa Evropskim parlamentom.

Savet je za države koje nastoje da postanu članice EU od velikog značaja. Iako se proces pregovora odvija između država članica, Evropske komisije i države kandidata, pored pozitivnog mišljenja Komisije i saglasnosti Evropskog parlamenta, Savet na kraju pregovora mora doneti jednoglasnu odluku o prihvatanju nove države članice.

Specifičnost Saveta je rotirajuće predsedavanje, što znači da se predsedavajuća država menja na svakih šest meseci. Savetom ne predsedava pojedinac, već država članica koja dobija svoj mandat po unapred utvrđenom redu. Rumunija je predsedavala Savetom u periodu od januara do juna 2019. godine, što je izazvalo veliku zainteresovanost zemalja Zapadnog Balkana, imajući u vidu da su rumunski zvaničnici najavljivali da će proširenje EU na Zapadni Balkan biti među njenim prioritetima.

Od 1. jula 2019. godine, Finska je preuzela predsedavanje, a na tom mestu će se zadržati do kraja 2019. godine. Finskim predsedavanjem, predsedništvo je pomereno na sever kontinenta, daleko van susedstva Zapadnog Balkana.

Međutim, da li se pored promene geografske udaljenosti, udaljila i pažnja Saveta, usmerivši se na druge prioritete u ovom šestomesečnom predsedavanju?

Trebalo bi imati u vidu da su nedavno završeni izbori za Evropski parlament, te da je Evropska komisija u fazi formiranja.

Nakon neuspeha *Spitzenkandidat* sistema i dugih pregovora između država članica, za predsednicu Evropske komisije izabrana je dosadašnja nemačka ministarka odbrane, Ursula fon der Lajen. Kako smo mogli čuti od najviših evropskih zvaničnika, pre svega francuskog predsednika Emanuela Makrona, naredni period će biti posvećen internoj konsolidaciji EU, ali i uhodavanju institucija Evropske unije u kontekstu nove preraspodele na partijsko-ideološkom političkom spektru.

Finska, članica EU od 1995. godine, po treći put se nalazi na čelu Saveta, što je čini veteranom na ovoj poziciji. Slogan koji oslikava duh finskog predsedavanja, a koji najavljuje ciljeve i prioritete njene evropske politike glasi: *Održiva Evropa – održiva budućnost.*

EU2019.FI

Izvor: <https://eu2019.fi/en/frontpage>

Predstavljajući svoj program predsedavanja, Finska je istakla viziju Evrope: „budućnost EU koja treba da bude socijalna, ekonomska i ekološka održivost.“ Imajući u vidu finski model socijalne pravde koji uključuje i pravo na zdravu životnu sredinu, ne čudi zašto je Finska odabrala baš ove oblasti, u kojima ostalim državama članicama, ali i onima koji su u procesu evropskih integracija, može preneti dragoceni *know-how*.

Tako su četiri komplementarna i prožimajuća prioriteta finskog predsedavanja sledeća:

- jačanje zajedničkih vrednosti i vladavine prava;
- povećanje konkurentnosti i socijalne inkluzije u EU;
- jačanje položaja EU kao globalnog predvodnika u borbi protiv klimatskih promena;
- sveobuhvatna zaštita sigurnosti građana.

Međutim, iako se čini da proširenje nije na agendi finskog predsedavanja, treba imati u vidu da je Lisabonskim ugovorom od 2009. godine predviđeno predsedavanje Savetom kroz sistem trojke (*trio*). Trojka, odnosno tri države članice unapred određuju ciljeve i agendu predsedavanja za period od 18 meseci. Svaka određuje prioriteta u svom šestomesečnom ciklusu, a zatim svaka i priprema svoje šestomesečne programe u odnosu na te ciljeve.

Trenutnu trojku predstavljaju Rumunija, prethodna predsedavajuća, Finska, sadašnja predsedavajuća i Hrvatska, koja će preuzeti na samom početku 2020. godine.

Obezbeđivanje položaja EU kao jakog globalnog aktera jedan je od dugoročnih ciljeva trojke, u odnosu na koji je definisan cilj rada na proširenju i odnos sa Zapadnim Balkanom. Ukoliko se očekivano dogodi se Finska okrene drugim ciljevima u kojima poseduje znatno više iskustva – poput socijalne pravde i klimatskih promena, ostaje nada će naredna predsedavajuća od januara 2020 godine, Hrvatska, imajući u vidu njene duboke veze sa Zapadnim Balkanom, postaviti politiku proširenja kao jednu od prioriteta na svojoj agendi.

Milica Mijatović,
Beogradska otvorena škola

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

Beogradska otvorena škola

Masarikova 5/16,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 11 30 61 372
F: +381 11 36 13 112
E: eupregovori@bos.rs
W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs
S: [facebook.com/BOSPolicyLab](https://www.facebook.com/BOSPolicyLab)
S: twitter.com/BOSPolicyLab

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten „**Progovori o pregovorima**”, prijavite se **OVDE**.

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije – molimo Vas da kontaktirate s nama odgovorom na mejl eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome kako možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće, možete nam to javiti odgovorom na ovu [poruku](#).

Ukoliko želite da primete informacije o specifičnim poglavljima u okviru procesa pregovara Srbije sa EU, popunite **Upitnik**, koji se nalazi na sledećem [LINKU](#).